

Комунікація про гендер та насильство в Україні

«Люди вважають, що на даний момент існують важливіші питання [ніж ГЗН – гендерно зумовлене насильство]. Я не кажу, що це не так, але має бути баланс.»

Стислий опис: те, що вам обов'язково потрібно знати

У цьому звіті узагальнюються результати дослідження CLEAR Global, яке вивчає, як різні групи населення в Україні – особи різної статі, члени ромської спільноти, лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери, інтерсексуали, квір-персони або особи, які не визначились, та асексуальні особи (ЛГБТКІА+) – висловлюються та розуміють гендерно зумовлене насильство (ГЗН). Організація Оксфам фінансувала дослідження, і ми співпрацювали з шістьма партнерськими організаціями Оксфам в Україні («Гей-альянс Україна», «Мирне небо Харкова», «Рокада», «Десяте квітня», «Голос Ромні» та «Жіночий консорціум України») та іншими партнерами (I CAN та організацією «Віра, надія, любов»). Ми також розмовляли з членами громад в чотирьох містах України. Дослідження мало на меті надати доказову базу для допомоги організаціям, які працюють у сфері запобігання та реагування на ГЗН в Україні, у боротьбі зі шкідливими переконаннями та наративами, які можуть сприяти насильству та перешкоджати людям у зверненні по допомогу.

- **Незважаючи на значні інвестиції, зусилля гуманітарних організацій з поширення інформації про запобігання та реагування на ГЗН не завжди відповідали комунікаційним і мовним уподобанням населення.** Це дослідження показало, що інформаційні кампанії можуть бути ефективнішими, якщо їх розробляти та тестувати на місцевому рівні на різних цільових аудиторіях в різних контекстах.
- **Місцеві мешканці не завжди розуміють лексику, яку надавачі гуманітарних послуг використовують для розмов про ГЗН.** Терміни важко зрозуміти, оскільки вони зазвичай походять з англійської мови і в основному використовуються людьми, які працюють у гуманітарному секторі. Наприклад, люди часто асоціюють слово «гендер» із дискусіями про сексуальну орієнтацію. Можливо, це відбувається через негативне зображення в ЗМІ та традиційні переконання. Учасники дослідження запропонували інші терміни, які надавачі послуг – громадські організації (ГО), національні та міжнародні неурядові організації (НУО) та державні служби – могли б використовувати у своїй роботі. Ці терміни слід протестувати на місцевому рівні з різними аудиторіями.

- **Поточна комунікація не залучає весь діапазон постраждалих від ґЗН.** Інформаційні кампанії проти ґЗН не охоплюють чоловіків та ЛГБТКІА+ спільноту як потенційних постраждалих. Учасники цих груп хотіли б бачити себе та свої переживання відображеними в комунікації щодо запобігання та реагування на ґЗН. Хоча жінки є найбільшою зареєстрованою групою постраждалих, різноманітніші комунікаційні зусилля поставили б під сумнів поширену думку про те, що вони є єдиною групою ризику.
- **Комунікація, яка заохочує постраждалих звертатися по допомогу, може помилково спрямувати їх до правоохоронних органів, а не до спеціалізованої підтримки.** Учасники дослідження підкреслили, що постраждалі від ґЗН, які звертаються до поліції або правової системи, рідко досягають справедливості та часто стикаються з підвищеним ризиком, стигматизацією і навіть штрафами за свої звертання. Це знеохочує людей звертатися по допомогу, особливо коли вони не розуміють, що спеціалізовані послуги доступні через інші канали. Комунікаційні кампанії щодо ґЗН не вказують чітко на те, що існують інші, безпечніші шляхи перенаправлення. Партнери також повідомили, що їм незрозуміло, як вони можуть використовувати підхід, орієнтований на постраждалу особу, під час взаємодії з державними організаціями.
- **Члени спільноти віддають перевагу тому, щоб дізнаватися про послуги для осіб, потерпілих від ґЗН, знайомою мовою та через різні канали, такі як Інтернет, соціальні мережі та громадські заходи.** Важливо використовувати зрозумілу, просту мову, щоб кожен міг отримати доступ до інформації про ґЗН та пов'язані з цим послуги. ЛГБТКІА+ та ромські спільноти просять надати конкретні канали для отримання допомоги. Їхніми пріоритетами є безпека, конфіденційність і уникнення подальшої дискримінації. Цифрові канали важливі для деяких аудиторій, зокрема надання індивідуальної інформації про ґЗН та послуги для потерпілих осіб за допомогою передових технологій і мобільних застосунків. Однак учасники дослідження попросили знайти баланс між цим і традиційними ЗМІ, щоб не бути перевантаженими кількістю інформації, яку вони отримують онлайн.
- **Певні групи учасників стикаються з особливими проблемами, які знеохочують їх повідомляти про ґЗН.** Чоловіки кажуть, що для них немає жодних послуг, а мешканці сільських громад турбуються про свою безпеку, коли повідомляють про ґЗН, оскільки відчувають тиск традиційних гендерних ролей. Представники спільноти ЛГБТКІА+, як правило, не дуже часто звертаються по допомогу з приводу ґЗН, оскільки деякі люди бояться, що якщо вони це зроблять, надавачі послуг можуть вчинити "аутинг" (розголошенням інформації про сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентичність людини без її згоди). Ромські жінки кажуть, що історично склалося так, що вони часто зазнавали критики, дискримінації і не отримували підтримки, коли зверталися по допомогу, і що державна система часто не надає належної підтримки. Послуги доступні українською та частково російською, ромською та англійською мовами. Особам, які розмовляють російською або мовою меншин, як-от ромською, може бути важко говорити на чутливі теми українською, або вони можуть віддавати перевагу рідній мові, навіть якщо вони намагаються перейти на українську в умовах війни.
- **Представники населення кажуть, що надавачі послуг не беруть до уваги їхні побоювання, що якщо вони розкажуть про ґЗН, то членів сім'ї-чоловіків призвуть до лав збройних сил.** Багато учасників дослідження побоюються, що якщо жінка звернеться по допомогу до державних

установ, чоловіків з її родини можуть призвати. Це може призвести до того, що сім'ї залишаться без основного годувальника. Труднощі життя у прифронтових районах посилюються через обмежені соціальні та освітні послуги. Це обтяжує жінок більшою кількістю неоплачуваної роботи по догляду та робить їх ще більш уразливими до неофіційної зайнятості, дискримінації та насильства.

Рекомендації для організацій, що надають допомогу

- **Використовуйте знайомі слова, коли ви спілкуєтесь з населенням.** Тестуйте комунікаційні матеріали з різними цільовими аудиторіями на максимально місцевому рівні. Це допоможе вам зрозуміти, які терміни є складними або які можуть неправильно зрозуміти. Пам'ятайте, що співробітники гуманітарних організацій можуть не вважати ці терміни складними. Також важливо додати інформацію про різні типи насильства, щоб допомогти громадам зрозуміти, що фізичне насильство – не єдиний вид ГЗН.
- **Адаптуйте кампанії та інформаційні матеріали, щоб підтримка була доступною для різних груп, особливо для груп, які зараз не є охоплені комунікацією щодо ГЗН.** Поряд з кампаніями, спрямованими на жінок як потенційних жертв насильства, гуманітарним організаціям слід також розробляти кампанії для чоловіків та інших осіб, які перебувають у групі ризику. Комунікація, орієнтована на кожну аудиторію, включаючи маргіналізовані групи, такі як ЛГБТКІА+ та ромські громади, повинна враховувати їхні конкретні проблеми та перешкоди, пов'язані з повідомленням про випадки ГЗН.
- **Підтримуйте надавачів послуг, у тому числі співробітників НУО, державних служб, громадських організацій та лідерів громад, навчаючи їх чіткій комунікації із населенням про ГЗН.** Навчіть їх розпізнавати, коли постраждалі використовують непряму мову для опису ГЗН, а особливо нефізичних форм насильства. Підготуйте усі категорії надавачів послуг до роботи з культурними бар'єрами, що заважають розпізнаванню ГЗН та повідомляти про них, використовуючи при цьому безпечні механізми повідомлення про випадки, які є частиною реагування в Україні.
- **Переконайтеся, що інформаційні кампанії спрямовують потерпілих до служб, які дійсно надають підтримку відповідно до їхніх потреб.** Чітко вкажіть спеціалізовані послуги для постраждалих, під управлінням таких груп, як правозахист для жінок або ЛГБТКІА+ та інших НУО і громадських організацій, відрізняючи їх від таких служб, як поліція та судова система, які можуть не надати належної підтримки, а завдати ще більшої шкоди.
- **Надавайте більше інформації населенню в сільській місцевості,** розповсюджуючи друковані матеріали в адміністративних установах, таких як лікарні та відділи поліції, щоб інформувати людей про безпечні послуги для постраждалих від ГЗН.
- **Усвідомлюйте делікатність ситуації навколо постраждалих від ГЗН, що шукають допомоги, і те, як це перетинається з наративами про військовослужбовців в Україні,** та адаптуйте комунікацію відповідно.
- **Під час спілкування прямо обговорюйте проблеми та питання постраждалих.** Це включає

побоювання щодо конфіденційності та уявлення про те, що звернення по допомогу є ознакою слабкості, або що індивідуальні страждання є незначними порівняно з стражданнями всієї країни, які принесла війна.

Рекомендації для подальшого вивчення

- **Порівняльне дослідження - для розуміння того, як змінилося сприйняття насильства під час військового конфлікту.** Це може бути інформативним для готовності запобіганню ґЗН у майбутніх конфліктах і включатиме ретроспективне дослідження сприйняття насильства.
- **Систематичний огляд поточних інформаційних кампаній та їхньої ефективності, включно зі збором даних про сприйняття членами спільноти поточних повідомлень.** Це може стати спільною роботою кластерного гуманітарного реагування як основи для майбутньої комунікації, орієнтованої на потреби постраждалих.
- **Оцінка механізмів повідомлення та перенаправлення повідомлення про випадки ґЗН та перенаправлення** з рекомендаціями щодо обміну повідомленнями з постраждалими. Це дасть змогу виявити будь-які прогалини та групи постраждалих, які не отримують належних послуг, і стане основою для подальших дій.

Що ми зробили?

У цьому дослідженні використовувалися змішані методи, включаючи онлайн-опитування, інтерв'ю з ключовими інформантами (IOI) та дистанційні й очні обговорення у фокус-групових дискусіях (ФГД). Загалом ми поговорили із 156 особами: це 61 надавач послуг з міжнародних та національних НУО та громадських організацій, а також 95 членів громади. Дослідження було проведено в період з січня по березень 2024 р. в Одесі, Ужгороді, Харкові та Києві (див. вставку 1). У Додатку 1 ви знайдете більше інформації про загальний дизайн дослідження, включаючи етичні міркування та обмеження.

Вставка 1: Опис локацій дослідження та учасників у кожній із них

Дослідження в основному проводились у чотирьох міських населених пунктах. Щоб переконатися, що сільські громади та інші регіони України також були представлені, ми включили в дослідження також внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

В Ужгороді ми поспілкувалися з заміжними та незаміжними жінками з ромських громад за підтримки партнерської організації Оксфам «Голос Ромні». Учасники були з районів Ужгорода Шахта та Радванка, а також з міста Харків. По Ужгороду не було ракетних обстрілів, і він вважається безпечною зоною для багатьох внутрішньо переміщених осіб. Багато учасників отримали лише базову освіту або не отримали жодної формальної освіти та походили з біднішого соціально-економічного середовища. Усі розмовляли українською, але вдома надають перевагу поєднанню ромської, угорської, російської та української. Мало хто вмів читати. Лише одна особа з 12 учасників в Ужгороді брала участь у тренінгах чи заходах, присвячених ґЗН.

В Одесі ми спілкувалися з учасниками спільнот ЛГБТКІА+, які ідентифікували себе як гомосексуали, бісексуали та лесб'янки, за підтримки «Гей-Альянс Україна» (GAU), організації-партнера Оксфам. Всі вони родом з Одеси, мають вищу освіту, не були одружені/заміжні та вважають українську мову основною або тією, якій вони надають перевагу. Також ми поспілкувалися з одруженими/заміжними, неодруженими/незаміжними та розлученими чоловіками та жінками з Одеси, Херсона, Каховки, Миколаєва, Нікополя та Донецька за підтримки організацій «Десяте квітня» та «Віра, Надія, Любов», які є партнерами Оксфам. Більшість чоловіків спілкувалися українською та російською. Більшість жінок, з якими ми спілкувалися, були безробітними та отримували соціальні виплати. Більшість чоловіків працювали; усі безробітні респонденти були ВПО.

У Харкові за підтримки «Мирного неба Харкова» та I CAN, що є партнерами Оксфам, ми поспілкувалися з одруженими/заміжними та неодруженими/незаміжними чоловіками та жінками з постраждалих від війни громад Слобожанська, Богодухова та Золочева. Багато з них були ВПО і більшість розмовляла українською. Усі сесії в Харкові проводилися дистанційно, оскільки під час проведення дослідження відбувалися потужні повітряні бомбардування.

У Києві ми спілкувалися з жінками, чоловіками та членами ЛГБТКІА+ спільноти за допомогою партнерів Оксфам: «Жіночий консорціум України», «Рокада» та «Гей-альянс Україна». Респонденти представляли як міську, так і сільську місцевість, і більшість з них мали вищу освіту. Близько половини вказали, що їхньою рідною мовою є українська, а половина — російська. Дві ЛГБТКІА+ групи, з якими ми спілкувалися, включали гомосексуалістів, лесбійок і трансгендерних людей з Києва, Харкова, Львова, Кривого Рогу, Полтави, Виногорова, Донецька та Олександрії.

Гуманітарні працівники використовують незнайому та складну термінологію, говорячи про ґЗН

Гуманітарні організації в Україні проводять різні загальнонаціональні кампанії з інформування про ґЗН на телебаченні, в соціальних мережах (Facebook, Telegram, Instagram), під час особистих зустрічей та за допомогою друкованих листівок. Це дослідження не систематизувало інформаційні кампанії та надавачів послуг, але зібрало відповіді учасників на інформаційні заходи.

Різні державні установи, місцеві та національні НУО проводять інформаційні кампанії, але члени громади часто не можуть розрізнити джерела. Багато хто не усвідомлює різниці між державними службами, такими як поліція, і службами НУО, що надають послуги постраждалим від ґЗН.

Більшість недержавних надавачів послуг та членів громади, з якими ми спілкувалися, вважають, що кампанії проти ґЗН не завжди чітко розуміють. Надавачі послуг часто використовують офіційну професійну лексику та гуманітарну термінологію, включаючи англійські слова та аббревіатури, які багато людей поза межами сектору допомоги вважають незрозумілими. Незнайомі терміни, які

використовуються, включають сексуальну експлуатацію та насильство (СЕН), захист від сексуальної експлуатації, насильства та домагань (ЗСЕД) і ґендерно-зумовлене насильство (ҐЗН). Це не ті терміни, якими користуються люди, коли шукають інформацію про ҐЗН, тому пошукові системи можуть не спрямовувати їх до інформації, яка доступна в Інтернеті. У наступних розділах описані основні проблеми.

Гуманітарні визначення ґендеру та ҐЗН не відповідають сприйняттю та досвіду громад

Гуманітарні працівники використовують термін «ґендер», але члени громад надають перевагу терміну «стать». Це складно, як пояснив один чоловік з Одеси: «В Україні визначення ґендеру не настільки поширене, як у Європі та Америці. Якщо [...] багато людей вважають себе кимось іншим, ніж ґендерна бінарність чоловіка і жінки, то в Україні це просто не прийнято. І тому в Україні часто не розуміють суть ґендерно зумовленого насильства.»

Члени громади часто думають про ҐЗН як про щось, що стосується лише жінок. Але чоловіки та представники ЛГБТКІА+, з якими ми спілкувалися, розуміють, що з таким насильством може зіткнутися будь-хто. Гетеросексуальні люди часто асоціюють поняття «ґендер» з дискусіями про сексуальну орієнтацію і негативно реагують на повідомлення, в яких використовується цей термін. Для розширення та пояснення ширшого розуміння «ґендеру» можуть бути використані терміни «соціальні ролі» або «соціальна ідентифікація».

Для деяких груп термін «ґендер» був особливо складним. Ромські жінки, з якими ми спілкувалися в Ужгороді, часто живуть у невеликих патріархальних громадах. Вони говорили, що ніколи не чули терміну «ґендер» і не знають, що таке «ґендер» або «ґендерно-зумовлене насильство». Проте в ромській організації, з якою ми консультувалися, пояснили, що важливість традиційних ґендерних ролей і розуміння насильства в ромських громадах різняться. Ці висновки можуть не стосуватися інших ромських громад в Україні. Важливо перевірити рівень знань і розуміння на місцевому рівні.

Люди менш схильні повідомляти про випадки ҐЗН, якщо вони не розуміють слів, які використовуються для їх опису

Представники населення часто не зовсім чітко розуміють гуманітарну термінологію, що використовується в листівках та інформаційних кампаніях. Як сказав один з членів партнерської організації в Ужгороді: «Інформація про ҐЗН... на всіх цих офіційних листівках, чесно кажучи, мало про що говорить... Я вважаю, що лексика, яка використовується стосовно ҐЗН, не є... доступною... або достатньо прийнятною для того, щоб донести цю інформацію до тих, хто її потребує.»

Коли співробітники НУО використовують спеціалізовану термінологію та аббревіатури щодо ҐЗН, ці терміни здебільшого не актуальні для населення. Інформаційні матеріали рідко перевіряють на зрозумілість перед перекладом і друком. Значення також може бути втрачене при перекладі.

Важливо використовувати прості мовні альтернативи гуманітарним термінам і адаптувати матеріали так, щоб їх розуміла цільова аудиторія. Деякі надавачі послуг кажуть, що вони вже надають перевагу використанню простої лексики при безпосередньому спілкуванні з людьми, які потребують підтримки. Вони використовують нетехнічну лексику, яку люди в громадах, де вони працюють, використовують самі (наприклад: «домашнє насильство», «цькування», «він не дає мені грошей», «він мене б'є»). Як надавачі послуг, так і громади просять гуманітарних працівників та інших надавачів послуг використовувати інші слова для опису ГЗН (див. вставку 2).

Вставка 2: Які слова використовувати замість «ГЗН»?

Усі терміни, викладені нижче, наведено українською мовою, якщо не вказано інше.

Спільнота ЛГБТКІА+: насилля (violence), злочин на ґрунті ненависті (hate crime), аб'юз (abuse), домагання (harassment), цькування (bullying), емоційне насилля (emotional violence), пасивна агресія (passive aggression), зневага (disparagement), гомофобія (homophobia), мізоґінія (misogyny), сексизм (sexism), мужененавистничество (російською) (misandry), женоненавистничество (російською) (misogyny)

Ромська громада: насильство (violence), дискримінація (discrimination), ідивалинелпес (ромською: цькування) (bullying), проблема андро чаладос (ромською: сімейні проблеми) (family problem), лавенца мундарел (ромською: вбивати словами) (killing with words)

Інші члени громади: насилля (violence), насильство (violence), домашнє насильство (domestic violence), дискримінація (discrimination), насильство за ознакою статі (sex-based violence), сексизм (sexism), злочин (crime), сварки (fighting)

Термін «ґендер» може викликати негативні почуття і спричинити зворотну реакцію

Гомосексуальність була декриміналізована в Україні у 1991 році¹, але дискримінація спільноти ЛГБТКІА+ продовжується і досі, а під час війни ще більше загострилася. Трансґендерним та небінарним особам, а також тим, хто не ідентифікують себе як чоловіки, але мають офіційні документи в яких це сказано, важко уникнути призову до армії.² Через це багато ВПО не реєструються для допомоги та медичного обслуговування.³ Війна також поляризувала переконання щодо ґендерних ролей. Маскулінність асоціюється з самопожертвою на полі бою та захистом країни, а фемінність – з турботою.⁴ Це створює ще більше перешкод для людей, які не відповідають цим нормам та очікуванням, особливо для представників спільноти ЛГБТКІА+.

Термін «ґендер» має негативні конотації для багатьох людей, які брали участь у дослідженні. Гетеросексуальні люди в усіх містах негативно асоціювали поняття «ґендер» з дискусіями про сексуальну орієнтацію. Один з учасників партнерської організації в Харкові зазначив, що був здивований тим, що жінки асоціюють термін «ґендер» зі спільнотою ЛГБТКІА+ «[...]Вони заглиблюються в обговорення того, що агресивна політика західних фондів, [які підтримують]

¹ [Rapid Gender Analysis, CARE International, 2023](#)

² [Ukraine: Gender-based violence: Secondary Data Review, Protection Cluster and UNFPA, April 2022](#)

³ [Rapid Gender Analysis, CARE International, 2023](#)

⁴ [Rapid Gender Analysis, CARE International, 2023: Women in Ukraine: How have gender roles and attitudes changed? BBC Media Action, 2023](#)

спільноту ЛГБТКІА+, є надмірною для нас. І гендерно зумовлене насильство... [також асоціюється] з цим.»

Людам бракує слів, щоб описати нефізичне насильство, і їм важко про це говорити

Коли деякі учасники дослідження ознайомилися з визначенням гендерно-зумовленого насильства від Оксфам (див. вставку 3), вони були здивовані, дізнавшись, що воно включає в себе погрози, а не лише фізичне насильство. Представники спільноти ЛГБТКІА+ хотіли, щоб у визначенні, яке використовують гуманітарні організації, згадувалися «публічні напади», щоб відобразити їхній пережитий досвід. Учасники також розглядали психологічне насильство, спричинене війною, пов'язані з нею стреси та економічний тягар на сім'ї як форми ґЗН.

Учасники говорили, що їм бракує слів, щоб описати нефізичне насильство, і їм важко про нього повідомляти надавачам послуг. За словами співробітниці однієї з київських організацій: «Дуже важко, коли ти сам постраждалий, і тобі ще й доводиться доводити, що ти постраждалий. Як от: «Доведи! Доведи, що це дійсно сталося!» Наше дослідження виявило, що при спілкуванні з державними службами, такими як поліція та суди, постраждалі несуть відповідальність за доведення випадків ґЗН. Постраждалих часто стигматизують і звинувачують у неправдивих повідомленнях, за що їх потім штрафують. Люди, які мають негативний досвід повідомлення про насильство, менш схильні звертатися по допомогу знову. Один із членів партнерської організації в Одесі пояснив: «Дуже часто поліція відмовляється приймати виклики... Якщо хтось уже мав такий досвід відмови, він боїться звертатися знову. Люди бояться, що їм знову відмовлять.»

Фахівці з ґЗН, такі як соціальні працівники, психологи та юридичні консультанти, відіграють важливу роль у розпізнанні насильства, але вони зазначили, що в них немає спільного словника для опису нефізичного насильства. Як описав один із співробітників партнерської організації в Києві: «Якщо людина наважиться [розповісти про ґЗН], вона буде пояснювати це своїми словами і ділитися власним досвідом. Тоді виникають питання до експертів [працівників організацій, які надають послуги], щодо того, чи змогли вони це правильно ідентифікувати і повідомити про це належним чином... Коли ми говоримо про людей, які задіяні в гуманітарному секторі, їм не завжди зрозуміло, де закінчуються знущення чи переслідування і починається насильство.»

Вставка 3: Визначення гендерно зумовленого насильства від Оксфам⁵

«Коли людина або група людей завдає шкоди іншій людині або групі людей через їхній гендер, включаючи фізичну, сексуальну або психологічну шкоду та погрози, як у громадському, так і в приватному середовищі» (Глосарій Оксфам з питань захисту)

⁵ Це визначення взято з глосарію з питань захисту, який організація CLEAR Global розробила для Оксфам у 2022 році.

Люди не хочуть, щоб їх називали «жертвами»

Надавачі послуг і члени громад з усіх міст, де проводилося дослідження, повідомили, що постраждалим не подобається, коли їх називають «жертвами», а надають перевагу більш нейтральним або юридичним термінам, таким як «постраждала особа» або «особа, яка потребує допомоги». Жінка з Одеси назвала термін «жертва» принизливим, оскільки він не викликає враження «незалежної дорослої людини, яка може впоратися зі своїми проблемами». Це частково пояснює, чому жінки не хочуть звертатися по допомогу. Тому що одразу їх сприймають не як рівних, не як дорослих жінок». В українській мові немає точного еквівалента англійського терміну «survivor» як альтернативи. Юридичні та більш нейтральні терміни, такі як «постраждала особа», вважаються менш осудливими. Використання цих слів дозволяє уникнути повторної віктимізації людей і зберегти їхню суб'єктність. Приклади термінів, яким надають перевагу члени спільноти, наведені у вставці 4.

Вставка 4: Які слова використовувати замість слова «жертва»?

Усі терміни, викладені нижче, наведено українською мовою, якщо не вказано інше.

Спільнота ЛГБТКІА+: Постраждала/-ий, особа, яка звернулась по допомогу

Ромська громада: Манушні саві мучинелпес (ромською: жінка, яка страждає) (woman who suffers), тийринел (ромською: особа, яка потерпає) (one who endures)

Інші члени громади: Постраждала/-ий, потерпіла/-ий, жертва насилля, людина, яка зазнала насильства, людина, яка звернулась по допомогу, пострадавшая/-ый (російською), потерпевшая/-ый (російська), женщина, которая подверглась насилию (російською)

Онлайн-кампанії використовують популярні канали, але охоплюють не всіх

Більшість респондентів, які мешкають у містах, кажуть, що користуються Інтернетом та соціальними мережами, такими як Telegram, Facebook та Instagram, для пошуку послуг та інформації, пов'язаних з ГЗН. Наше дослідження виявило, що люди використовують просту мову для пошуку інформації про ГЗН в Інтернеті, а не спеціалізовані гуманітарні терміни, такі як ГЗН, сексуальна експлуатація, насильство та домагання та ЗСЕН (захист від сексуальної експлуатації, насильства та домагань). Представники спільноти ЛГБТКІА+ повідомили, що використовували такі пошукові терміни, як «допомога для ЛГБТ» або «ЛГБТ+ організація», не включаючи словосполучення «гендерно зумовлене насильство». Це означає, що вони можуть не знайти доступної інформації. Жителі сільської місцевості кажуть, що вони менше знайомі з цифровими каналами і що онлайн-кампанії мають обмежене охоплення.

Для ромів та російськомовних людей може бути складно говорити про ГЗН українською мовою

Більшість послуг та інформації про ГЗН в Україні надаються українською мовою, яка може бути складною для розуміння та висловлювання для деяких носіїв інших мов. Це означає, що людям, для яких українська мова не є рідною, в тому числі ромам і російськомовним, може бути складно повідомити про ГЗН.⁶ Люди, які не є носіями мови, можуть надати перевагу вести розмови на такі чутливі теми, як ГЗН, своєю рідною мовою. І навіть якщо вони хочуть спілкуватися українською, для них це може бути складно.

Через чутливість до використання російської мови в Україні, яка загострилася через війну, деякі громадські організації, а також національні та міжнародні НУО не створюють матеріали для зовнішньої комунікації російською мовою. Але для особистого спілкування з питань ГЗН вони переходять на мову, якій людина надає перевагу, або перенаправляють її до російськомовного фахівця. Співробітник місцевої організації в Києві пригадав: «У нашій організації було багато дискусій на цю тему, тому що

⁶ За даними шостого загальнонаціонального опитування «Мовне питання в Україні» (19 березня 2022 року), близько 20% жителів розмовляють російською мовою і трохи менше 32% є двомовними.

деякі говорили, що не готові надавати консультації російською мовою, якщо людина про це попросить. Тепер у нас є можливість просто перенаправляти людину до консультанта, який може спілкуватися російською мовою. У нас був один випадок, і організація зайняла таку позицію. Я вважаю, що це право [людини] [отримати консультацію російською мовою]. Але для багатьох це було болючою темою.»

Деякі ромські громади можуть мати специфічні потреби, й організаціям, можливо, доведеться адаптувати свій комунікативний підхід до них. В Ужгороді деякі ромськомовні респонденти надавали перевагу отриманню інформації від гуманітарних та громадських організацій в усній формі під час особистих зустрічей, при отриманні гуманітарних послуг або в нетекстовому форматі. Через мовні бар'єри та обмежену грамотність вони віддають перевагу особистому усному спілкуванню, а не письмовому формату, і простій мові, а не гуманітарній термінології. Ромські жінки також розповіли, що довірені члени громади можуть отримати інформацію з телебачення або Інтернету і поділитися нею з постраждалою особою. Одна ромська жінка в Ужгороді вважає, що їй було зручно отримувати інформацію про ГЗН через «плакати по району, на вулиці... рекламні щити, Інтернет. У громаді є люди, які можуть прочитати і пояснити це постраждалій особі, щоб вона знала.... Або жінка подивиться на інформацію і подумає про те, щоб звернутися по допомогу. Для неї це шанс.»

Співробітники НУО та громадських організацій повинні усвідомлювати, що гендерні ролі та ГЗН є чутливими темами в ромських громадах. Це дослідження показало, що навіть ромські організації часто уникають прямої розмови про домашнє насильство. Люди, які звертаються по допомогу з приводу домашнього насильства за межами громади, можуть зазнати критики, а не підтримки. Учасники підкреслили, що співробітники державних служб часто систематично дискримінують їх. Учасники розповіли про випадки, коли поліція відмовлялася допомагати або надавати притулок ромським жінкам та їхнім дітям, коли вони рятувалися від насильства. Ромські жінки часто не вірять, що отримають допомогу; вони очікують, що зіткнуться з подальшою дискримінацією. Вони не знають, як захистити себе від тих, хто мав би їх захищати. Одна жінка з ромської громади в Ужгороді пояснила: «Ми всі розуміємо, що українці нас не поважають. Наприклад, ми посварилися з чоловіком або сталося щось інше. Хто може гарантувати, що коли ми прийдемо туди, де надають допомогу, над нами не будуть сміятися, або нас не викинуть звідти, розумієте?» Деякі жінки сказали, що вважають за краще просити про допомогу старших членів сім'ї або лідерів громади, а не сторонніх надавачів послуг.

Інформаційні кампанії не враховують реальні та нагальні потреби різних категорій постраждалих

Гуманітарні організації та громадські організації використовують низку платформ для поширення інформації про ГЗН та пов'язані з ним послуги:

- онлайн-канали на кшталт Facebook, Telegram та Instagram
- особисті заходи та зустрічі
- загальнонаціональні телевізійні кампанії, листівки, плакати та гарячі лінії.

Більшість інформаційних кампаній з протидії ГЗН орієнтовані лише на жінок, тому чоловіки та представники ЛГБТКІА+ спільнот, зокрема, можуть бути поза їхньою увагою.

Жінки закликають до урізноманітнення каналів комунікації та інформації, адаптованої для груп ризику

Жінки в усіх чотирьох регіонах, де проводилося дослідження, зазначили, що бачили багато інформаційних кампаній про ГЗН. Вони підтвердили, що сприймають їх як кампанії, розроблені спеціально для них. Онлайн-канали та гарячі лінії відповідають потребам жінок, особливо в містах. Але вони також зазначили кілька обмежень. Гуманітарні організації та місцеві надавачі послуг закликали використовувати більш сучасні технології для донесення інформації про ГЗН. Співробітник організації в Одесі, що надає послуги жінкам, які пережили ГЗН, запропонував «якусь загальну [цифрову] платформу з розробленим алгоритмом, куди людина могла б зайти і, відповідаючи на запитання, отримувати автоматичні відповіді на кшталт: «Здається, у вас не все гаразд». Ось список контактів організацій, до яких вам варто звернутися».

Жінки погодилися, що це було б корисно, але вони також хотіли б отримати інформацію про підтримку та послуги за допомогою більш традиційних засобів, таких як рекламні щити, друковані листівки та дошки оголошень у державних установах, громадському транспорті, магазинах та інших публічних місцях. Одна жінка з Києва вважає, що «якщо у людини є проблема, вона зверне увагу на [цю інформацію]. Це не означає, що вона зателефонує саме сьогодні. Вона може звернутися завтра або через місяць, і вона може сфотографувати цей номер телефону, адресу, і вона може піти туди.» Інші висловили думку, що було б добре розміщувати повідомлення про ГЗН на косметичці чи інших продуктах, якими зазвичай користуються жінки, а також поширювати інформаційні кампанії на молодше населення, наприклад, у школах.

Опитані жінки також вважали, що існуючі інформаційні кампанії та матеріали мають обмежене охоплення і повинні враховувати потреби найбільш уразливих груп, особливо тих, хто живе за межами міст. Співробітники організацій, з якими ми спілкувалися, підкреслили, що деякі вразливі жінки можуть не вважати себе постраждалими від ГЗН, тому важливо адаптувати комунікаційні матеріали для таких жінок.

Чоловіки не відчують, що інформаційні кампанії відповідають їхнім потребам

На момент проведення дослідження учасники не змогли пригадати жодної інформаційної кампанії, спрямованої на чоловіків або представників ЛГБТКІА+ спільнот. Усі кампанії були спрямовані на жінок, оскільки вони становлять найбільшу зареєстровану групу постраждалих від ГЗН.⁷

Чоловіки, які брали участь у дослідженні, сказали, що з цієї причини вони не відчують, що інформаційні кампанії відображають їхні проблеми. Чоловіки, які пережили ГЗН, часто не наважуються звернутися по допомогу, бо бояться осуду, особливо з боку тих, хто надає послуги. Вони хвилюються про збереження своїх сімей і побоюються, що судові рішення щодо опіки над дітьми будуть на користь жінок. Вони також сумніваються, що існують послуги спеціально для чоловіків, які пережили насильство, і не знають, де просити допомоги. Один чоловік у Києві висловив думку, що кампанії проти ГЗН могли б звертатися безпосередньо до чоловіків, які постраждали від насильства: «Я пам'ятаю, що бачив рекламу, щось на кшталт «насильство не має статі». Це було дуже круто... Але не було жодного заклику до дії чи контактної інформації. Було б чудово, якби була інформація із закликом до дії. Наприклад: «Будь чоловіком – сходи до психолога»... Або «проявити слабкість – це сила». Щось таке, що орієнтоване на чоловічу аудиторію... І слова мають бути простими. І там має бути зазначено, що є гарантія анонімності та відсутності осуду.»

Інша проблема полягає в тому, що немає кампаній, які б сприяли попередженню, просуваючи здорові стратегії подолання насильства від потенційних кривдників. Це видається важливою прогалиною, оскільки вплив насильства під час війни та військової служби може спровокувати посттравматичний стресовий розлад і призвести до негативних стратегій подолання, таких як зловживання алкоголем.

Рисунок 1. Кампанії проти ГЗН використовують образи та кольори, що асоціюються з жіночністю

⁷ За офіційними даними [Національної поліції України](#), у 2023 році 76,5% повідомлень про ГЗН надійшло від жінок, понад 20% повідомлень, що надійшли до поліції, – від чоловіків, понад 3% – скарги від дітей.

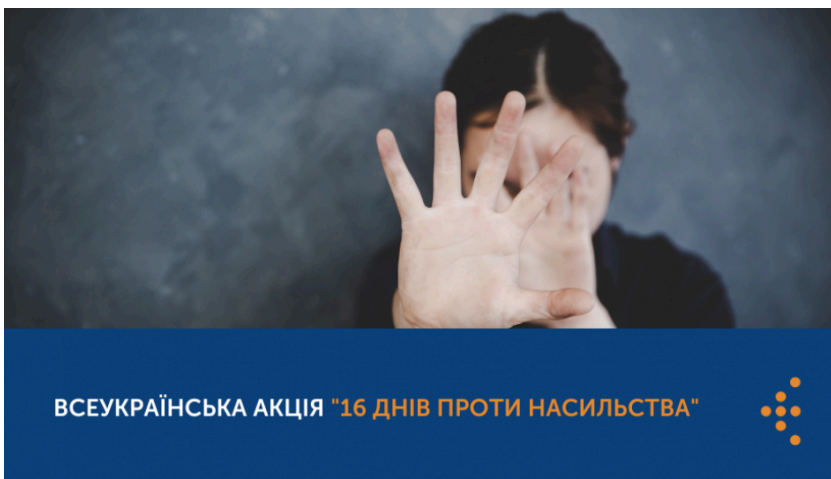

«Я побачив це в метро. Там було щось про «розірвати коло насильства», номер гарячої лінії. Але все це у відтінках рожевого. І спрямовано більше на жінок.» Чоловік-учасник, Київ

Представники спільноти ЛГБТКІА+ не відчують, що кампанії з протидії ГЗН представляють їхні інтереси, і з обережністю ставляться до громадських гарячих ліній

Члени ЛГБТКІА+ спільноти також відчують себе виключеними з більшості кампаній проти ГЗН. Один з учасників ФГД у Києві сказав: «Я думаю, що всі бачили це оголошення в метро: «Насильство, скажи насильству ні» – про домашнє насильство... Так. Але це суто для гетеросексуалів... Я б сказав, навіть для жінок.»

Рисунок 2. Інформаційні кампанії щодо ГЗН зображують жінок як єдиних постраждалих від насильства

Інформація про гарячі лінії в цих кампаніях не відповідає потребам ЛГБТКІА+ осіб. Представники цієї спільноти не наважуються звертатися по допомогу до державних гарячих ліній і вважають за краще отримувати допомогу від спеціалізованих НУО через побоювання щодо конфіденційності та дискримінації.

Представники спільноти ЛГБТКІА+ зазначили, що організації, які захищають права ЛГБТКІА+, краще розуміють, як задовольнити їхні специфічні потреби та вгамувати їхні переживання. Шукаючи інформацію, багато учасників віддають перевагу пошуку в Інтернеті, а не на гарячих лініях. Як зазначила одна ЛГБТКІА+ особа з Києва: «Є організація під назвою «100% життя», яка навіть має преміум-акаунт на Nornet [застосунок для знайомств і соціальних мереж для ЛГБТКІА+]. Звичайно, існують Альянс Глобал та Гей-альянс Україна, які менш відомі. Є ще Конвіктус. Отже, через Google ви шукаєте сайт організації... Якщо сайт не працює, то ви починаєте шукати в соціальних мережах.»

Надавачі послуг та члени спільноти погоджуються, що в цифровому просторі також можуть існувати дискримінація та стереотипи, тому існує потреба в закритому каналі з належною модерацією та перевіркою облікових записів. Один із членів спільноти в Києві зазначив: «Я бачу, що в соціальних

мережах відбувається знецінення поняття гендеру і багато насмішок.» Завдяки цим більш дискретним каналам люди можуть отримати доступ до ресурсів і підтримки, не боячись осуду чи негативної реакції. Однак закриті групи та канали мають обмежене охоплення. Так пояснив інший представник ЛГБТКІА+ спільноти в Києві: «Ми отримуємо інформацію, наприклад, з телеграм-каналів ЛГБТКІА+ або зі сторінок у Фейсбуці. Якщо ви не підписані на них, ви не дізнаєтеся цю інформацію.»

Надавачі послуг усвідомлюють прогалини у своїх інформаційних стратегіях. Співробітник однієї з ЛГБТКІА+ організацій пригадав: «Минулого року ми проводили опитування, і майже 7% респондентів сказали, що не бачили наших повідомлень про допомогу [щодо ґЗН], хоча вони її потребували. І це були люди, які вже користувалися цими каналами. Або люди перевантажені інформацією, або просто не бачать її... Ми плануємо спробувати розробити застосунок для представників громад, який міг би дати можливість отримувати такі спеціалізовані повідомлення напряму.»

Деякі учасники вважають, що існують кращі способи вирішення їхніх потреб і переживань. Вони вважають, що зусилля з інформування про ґЗН можуть бути корисними для успішних інформаційних кампаній для інших вразливих груп, потреби яких вже висвітлені, але не посилюють стереотипні уявлення. Один з представників ЛГБТКІА+ з Києва запропонував: «Наприклад, «Суспільне»⁸ або «Громадське»⁹, які більш популярні в соціальних мережах. Окрім популяризації допомоги пенсіонерам, вони також можуть висвітлювати місця, де військовослужбовці або ЛГБТКІА+ особи можуть звернутися по допомогу. Іншими словами, до цього потрібно підходити однаково. Тому що через «сарафанне радіо» ця інформація дійде до дуже небагатьох людей. Тому необхідна політика, яка б усунула цей страх. І це потрібно вирішувати на державному рівні.»

Кампанії повинні відображати реальні проблеми людей, які зазнали ґЗН, і пропонувати практичні та безпечні способи реагування

Учасники дослідження вважають, що кампанії з протидії ґЗН повинні відображати стурбованість тим фактом, що повідомлення про ґЗН до уряду та державних служб не завжди призводить до відшкодування збитків. Як описав один з членів партнерської організації в Ужгороді: «Ми всім розповідаємо, як звертатися по допомогу і як все чудово. А коли людина починає робити кроки, щоб звернутися за допомогою, то бачить, що проти неї – увесь світ. Відсутня система покарання кривдників. Ми всі працюємо з жертвами, але ніхто не працює з кривдниками, стосовно них відсутні коригувальні заходи, немає системи примусової реабілітації.» Це викликало особливе занепокоєння в Одесі, де, за описом учасників, поліція ставиться особливо недбало у справах ґЗН та домашнього насильства. Вони розповіли нам, що так було і до війни: поліція не розслідувала справи, просто чекала, поки закінчиться термін, відведений на розслідування, а потім закривала їх. Доки ставлення та практичні дії поліції не зміняться, у постраждалих мало стимулів туди звертатися.

⁸ «Суспільне» – це національний суспільний інтернет-канал в Україні.

⁹ «Громадське» – неурядова організація в Україні, яка виконує функцію станції цифрового мовлення.

«Хоча правозахисники рекомендують [звертатися до поліції] [...] в реальності поліція каже, що це неправдивий виклик, або: «Навіщо ви нам телефонуйте? Нічого не відбувається». [...] І навіть якщо систематично викликати, пізніше, коли станеться щось гірше, вони не приїдуть.»

Особа зі спільноти ЛГБТКІА+, Одеса

Члени спільноти в усіх місцях проведення дослідження були стурбовані тим, що звернення по допомогу до державних органів може призвести до того, що чоловіків примусово призвуть до армії. Жінки особливо переживали, що якщо вони звернуться по допомогу, їхніх чоловіків можуть призвати на військову службу. Це було основним занепокоєнням у сім'ях, де чоловік є основним годувальником. Це збігається з даними інших досліджень¹⁰, які вказують на те, що чоловіки часто уникають офіційної реєстрації або участі в державних процесах, оскільки бояться призову до армії. Це також обмежує кількість людей, які подають заявки на вакансії та на отримання послуг як до державних, так і до недержавних організацій.¹¹ Одна жінка з ромської громади в Ужгороді пояснила: «Жінка не звертається по допомогу, бо боїться за свого чоловіка, боїться, що його заберуть і відправлять на війну... Чоловіки втратили роботу і стали агресивними. Вони не можуть виїхати з країни [через мобілізацію], щоб заробити гроші на утримання сім'ї... Жінка жертвує собою і нікуди не їде через чоловіка.»

Коли чоловіки, які чинять насильство, уникають примусової мобілізації, їхнім партнеркам часто бракує приватності, необхідної для того, щоб безпечно звернутися по допомогу. Співробітниця однієї з харківських організацій пояснила: «Чоловіки можуть ховатися від призову, і вони... проводять більшу частину часу вдома зі своїми дружинами. Як це може підвищити рівень домашнього насильства? Постраждала особа постійно знаходиться поруч з кривдником, у неї просто немає часу звернутися по допомогу так, щоб кривдник про це не дізнався.»

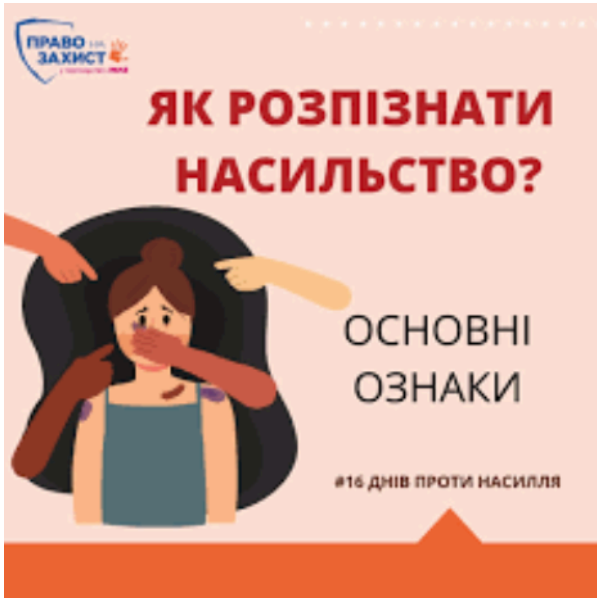
Одна співробітниця НУО розповіла про випадок, який підкреслює очевидну необізнаність поліції щодо закону 2018 року, який містить визначення ГЗН та покарання за нього. Це також свідчить про те, що поліція не вмотивована надавати допомогу в таких випадках: «Ми порадили жінці-переселенці, яка зазнала домашнього насильства, зателефонувати в поліцію, [але співробітники] звинуватили її в неправдивому виклику та оштрафували на 1750 гривень [близько £35]. Ці перешкоди заважають жертвам звертатися по допомогу і вони залишаються без підтримки.» У таких випадках жертва не отримає допомоги, а її становище може стати ще гіршим через те, що вона повідомила про це. Люди не почуватимуться в безпеці, повідомляючи про насильство, доки не будуть вирішені ці реальні проблеми, що стосуються їхньої безпеки.

Інформаційні кампанії та матеріали повинні враховувати ці побоювання і запевняти постраждалих від ГЗН, що їхню конфіденційність будуть поважати. Співробітники НУО також повинні усвідомлювати необхідність дотримання конфіденційності.

¹⁰ [Rapid Gender Analysis, CARE International, 2023](#)

¹¹ [Rapid Gender Analysis, CARE International, 2023](#)

Рисунок 3. В інформаційних кампаніях з протидії ГЗН бракує інформації про доступні послуги та способи реагування на порушення прав

Кампанії повинні бути спрямовані на подолання наративів про «сильних жінок», які можуть заважати жінкам звертатися по допомогу

Люди можуть не звертатися по допомогу у випадках ГЗН, оскільки традиційні норми та цінності ідеалізують сімейні зв'язки і вважається, що це ознака сили – боротися з насильством наодинці. Крім того, як описав один з членів партнерської організації в Києві: «У нас розповсюджена думка, що рівність [між чоловіками та жінками] існує вже давно, тому що жінки є серед керівництва країни, тож... це вже матриархат. Я розумію, що це чоловіча відмовка, але вона працює. Ця мізогінія, яку жінки теж [переймають]... [Щодо] ГЗН, існує така інтерпретація, що вже всі рівні. За що ще боротися? Хіба ти вже не маєш всіх прав?»

Як наслідок, постраждалі можуть боятися, що їх осудять, звинуватять, і їм відмовлять, якщо вони повідомлять про пережите насильство. Люди з кількох спільнот розповіли нам, що вважають, що сімейні справи, такі як домашнє насильство, повинні залишатися приватними, часто посилаючись на українське прислів'я: «Не слід виносити сміття з хати». Ортодоксальні релігійні переконання, які наголошують на терпінні, «сильних жінках» та «єдності сім'ї», також можуть ускладнити людям звернення по допомогу. Жінки кажуть, що вони не наважуються просити про допомогу, бо бояться, що їх засудять їхні сім'ї та суспільство в цілому. Кампанії повинні враховувати ці ідеї.

Відгуки, отримані від учасників дослідження, показали, що насильство й травми, пережиті під час війни, можуть позбавити людей чутливості до певних форм насильства. Це ускладнює розпізнавання та протидію ГЗН. Деякі учасники говорили про суспільний тиск, який змушує надавати пріоритет потребам нації та викликам війни, а не особистим проблемам. Це може формувати ще більше перешкод, оскільки люди відчують, що пережите ними ГЗН не є важливим.

Людам потрібна чітка інформація про безпечні та належні варіанти підтримки для постраждалих

Інформаційні кампанії можуть ненавмисно спрямовувати постраждалих до державних служб, які можуть виявитися недовірливими, частково через те, що люди не розуміють різниці між державними службами, такими як поліція, та послугами НУО для постраждалих від ГЗН.

Надавачі послуг та члени громади зазначили, що жінкам важко отримати доступ до правосуддя, коли вони повідомляють про насильство в державні органи, такі як поліція або суди. Як наслідок, багато хто вирішує замовчувати те, що сталося. Працівниця місцевої організації в Харкові пояснила, що зазвичай відбувається, коли жінки повідомляють про насильство: «Жінка починає ходити по державних інстанціях: подавати заяву в поліцію, проходити медичне обстеження, звертатися до адвоката. Якщо справа дійде до суду, вона затягнеться щонайменше на рік-півтора. Людина пережила травму і має постійно про неї згадувати. Можливо, знайдеться хтось, хто буде з тобою поряд, але підтримки з боку державних органів немає.» Це дослідження показало, що інформаційні кампанії з протидії ГЗН не вказують на те, що існують інші шляхи перенаправлення, які є безпечнішими.

Під час інформаційних кампаній слід бути обережними із закликами до постраждалих повідомляти про випадки ГЗН, оскільки люди, як правило, розуміють, що їм слід звертатися до державних установ. Безпечніше спрямовувати їх до організацій, які спеціалізуються на правах жінок, ЛГБТКІА+ або ромської спільноти, або інших, які з більшою ймовірністю нададуть відповідну допомогу. Інформаційні кампанії та матеріали, що роз'яснюють повноваження відповідних державних органів, НУО та громадських організацій, також можуть допомогти постраждалим, які шукають підтримки.

Рисунок 4. Інформаційні кампанії щодо ГЗН використовують наказову мову та заохочують повідомляти про випадки насильства

Люди, які постраждали від сексуального насильства або жорстокого поводження, не можуть говорити про насильство, яке було вчинено військовослужбовцями і ветеранами

Співробітники ГО та НУО кажуть, що люди, які постраждали від сексуального насильства або жорстокого поводження, навряд чи розкажуть про це, якщо вони зазнали ГЗН з боку військовослужбовців або інших співробітників силових структур. Як зазначив один із співробітників партнерської організації Оксфам у Києві: «На мою думку, авторитет армії і кожного окремого представника збройних сил є причиною не говорити про випадок насильства. Це дуже авторитетні люди, які часто носять зброю... Тому існує ризик. [...] А найнебезпечніші кривдники – це самі правоохоронні органи.» Співробітники НУО також припустили, що люди не повідомляють про випадки ГЗН з боку нинішніх і колишніх військовослужбовців, тому що їх сприймають як героїв. Співробітник однієї з київських організацій сказав: «[Люди] намагаються приховувати такі злочини на всіх рівнях і не говорити про них. Тому що вони розуміють, що армія – наш захисник. Ми не можемо зараз виступати проти армії. Це дуже ідеалізоване бачення.»

Робітники сфери гуманітарної допомоги мають делікатно повідомляти про ризики ГЗН, до якого можуть бути причетні теперішні та колишні військовослужбовці

Учасники говорили про підвищену толерантність до насильства в українському суспільстві через війну, тому існує тенденція, що воно починає вважатися нормою. Представники населення очікують, що кількість випадків ГЗН зростатиме внаслідок травматичних подій під час війни, особливо з поверненням ветеранів у суспільство. Ці питання потрібно вирішувати делікатно, враховуючи ситуацію, занепокоєння та уподобання людей, які постраждали від ГЗН. З іншого боку, деякі учасники дослідження побачили тенденцію до стигматизації ветеранів. Про це розповів співробітник однієї з київських організацій: «Існують певні очікування, що всі чоловіки, які захищають нас на війні, повернуться травмованими. І будуть чинити насильство. Це дуже велика проблема.»

У цьому контексті гуманітарна інформація повинна враховувати делікатність питань, пов'язаних з ГЗН, а також з нинішніми і колишніми військовослужбовцями, полегшуючи таким чином для постраждалих осіб механізм звертання по допомогу. Інформаційні кампанії, які можуть розглядатися як такі, що демонізують ветеранів, можуть спровокувати зворотну реакцію і ускладнити постраждалим можливість повідомити про це. Організаціям слід консультувати тих, на кого це безпосередньо вплинуло, щодо найбезпечнішого та найдоречнішого способу обміну повідомленнями.

Як CLEAR Global може допомогти

Місія CLEAR Global — допомогти людям отримати важливу інформацію та бути почутими, якою б мовою вони не говорили. Ми допомагаємо нашим партнерським організаціям слухати та ефективно спілкуватися з громадами, яким вони допомагають. Ми перекладаємо повідомлення та документи місцевими мовами, підтримуємо переклад аудіо- та ілюстрованої інформації, навчаємо працівників та волонтерів, а також консулюємо щодо двосторонньої комунікації. Ми також співпрацюємо з партнерами над перевіркою та переглядом матеріалів з метою покращення їхнього розуміння та посилення впливу. Ця робота базується на дослідженнях, мовному картографуванні та оцінках комунікаційних потреб цільових груп населення. Ми також розробляємо технологічні мовні рішення для залучення громад.

Для підтримки ефективної двосторонньої комунікації між людьми, потерпілими від війни в Україні, та тими, хто прагне їх підтримати, на нашому сайті доступні такі ресурси:

- Як працювати з усними та письмовими перекладачами
- Практичні поради для перекладачів в соціальній сфері
- Поради простою мовою
- Інтерактивна мовна мапа України
- Платформа мовних даних
- Навчання для підтримки ефективної гуманітарної комунікації (теми включають гуманітарний усний переклад, комунікацію в надзвичайних ситуаціях і просту мову)

Для отримання додаткової інформації відвідайте наш сайт або напишіть нам на адресу info@clearglobal.org.

Додаток 1: Методологія

У дослідженні використовувалося поєднання методів, дані були зібрані в період з січня по березень 2024 року і включають:

- **Онлайн-опитування** 29 респондентів з партнерської організації Оксфам та членів робочої групи з питань гендеру в гуманітарній діяльності, спрямоване на розуміння комунікації щодо ГЗН в Україні.
- **Інтерв'ю із ключовими інформантами** з вісьмома працівниками з партнерських організацій, які займаються питаннями ГЗН.
- **Фокус-групові дискусії** з працівниками та членами громади. Очні фокус-групові дискусії (загалом сім) були проведені в Одесі, Ужгороді та Києві за участю працівників партнерських організацій, а також різних представників громад. З міркувань безпеки п'ять фокус-групових дискусій, які спершу були заплановані у Харкові, були або перенесені (2 фокус-групових дискусій), або проведені дистанційно (3 фокус-групових дискусій).

Ми організували попередні дистанційні валідаційні зустрічі після проведення фокус-групових дискусій у кожному населеному пункті, а потім провели фінальну дистанційну валідаційну зустріч.

Таблиця 1: Учасники фокус-групових дискусій

Група учасників	Одеса	Київ	Ужгород	Харків
Жінки	8	10		10
Чоловіки	7	10		8
ЛГБТКІА+	8	22		
Ромські жінки			12	
Працівники партнерських НУО	8	10		6
	31	52	12	24
Всього	119			

Для відбору учасників дослідницька група використовувала стратегію цілеспрямованої вибірки. Критерії відбору включали в себе поєднання внутрішньо переміщених осіб та осіб, які не є ВПО, учасників з міських та сільських районів (у тому числі переселенців з сільської місцевості), з різним рівнем освіти та сімейним станом, з дітьми та без дітей, з досвідом та без досвіду участі у тренінгах або заходах з протидії ГЗН. Всі учасники висловили бажання говорити про гендер, насильство та ГЗН.

Особи, які пережили ГЗН, не були навмисно включені до списку. Однак їхня присутність було визнано, оскільки вони були запрошені до участі через мережу партнерів, які надають послуги постраждалим від ГЗН.

Етичні міркування

Ми вжили низку заходів, щоб забезпечити дотримання етичних норм при роботі з вразливими учасниками дослідження:

- Дослідники були відібрані частково на основі їхнього досвіду проведення досліджень на чутливі теми, пов'язані з гендером та насильством.
- Інструменти дослідження були розроблені таким чином, щоб постраждалих у жодному разі не просили прямо розповісти про свій досвід. Під час дискусій використовувалися травмо-чутливі методи, а також були впроваджені комплексні заходи захисту даних.
- Дистанційні інтерв'ю із ключовими інформантами, з працівниками партнерських організацій, та очні/дистанційні фокус-групові дискусії проводились з дотриманням встановлених протоколів безпеки Оксфам. Партнери надали доступ до бомбосховищ або безпечних місць в кожному районі міста, щоб учасникам було зручно брати участь у заходах.
- Якщо постраждала особа хотіла поділитися конфіденційною інформацією або повідомити про випадок насильства, на місці був присутній співробітник партнерської організації Оксфам, щоб запропонувати подальшу підтримку або перенаправити людину до агентств допомоги, гарантуючи конфіденційність.
- Учасники отримали контактні дані організацій, які надають послуги, пов'язані з захистом від ГЗН.
- Всі учасники могли брати участь мовами, яким вони надають перевагу (українською або російською). Для ромських громад була доступна підтримка перекладача.

Обмеження

Це невелике за обсягом, якісне, пошукове дослідження було зосереджене на кращому розумінні проблем комунікації, пов'язаних із гендерно зумовленим насильством та повідомленням про нього, як їх висловлюють постраждалі представники населення та надавачі послуг. Дослідження не ставило за мету систематизувати успіхи та перешкоди механізмів повідомлення та шляхів перенаправлення, а також не вимірювало вплив інформаційних кампаній, спрямованих на запобігання та реагування на ГЗН. Воно не є статистично репрезентативним для України.

Дослідження має деякі обмеження, які слід враховувати під час інтерпретації результатів. По-перше, деякі учасники дослідження відвідували тренінги або заходи, присвячені ГЗН. Можливо, такі заходи дали їм глибше або інше розуміння проблеми порівняно із загальним населенням України. Крім того, учасники були відібрані через мережу партнерських НУО, що могло призвести до упередженого ставлення до НУО та потенційно призвести до сприятливішої оцінки роботи НУО у сфері протидії ГЗН. Обговорення у фокус-групових дискусіях були проведені у великих містах, де люди краще поінформовані про ГЗН і мають кращий доступ до відповідних служб. У дослідженні взяла участь обмежена кількість учасників із сільської місцевості.

Додаток 2: Подяка

CLEAR Global щиро дякує всім людям і організаціям, які підтримали це дослідження та зробили внесок у нього, особливо учасникам фокус-групових дискусій, які люб'язно приділили цьому час. Ми вдячні партнерам організації Оксфам у Харкові, Києві, Одесі та Ужгороді («Гей-альянс Україна», «Мирне небо Харкова», «Рокада», «Десяте квітня», «Голос Ромні» та «Жіночий консорціум України»), а також організації I CAN за підтримку в організації фокус-групових дискусій та обмін власними спостереженнями та висновками. Любов Купрієнко розробила методику для дослідження за підтримки Інгрід Геркама та працівників CLEAR Global, а також проводила збір інформації, разом з Юлією Саратовою. Каріна Мельник та Мілана Шухар надавали допомогу у процесі збору даних. Юлія Саратова та Любов Купрієнко є співавторками цього звіту за підтримки Інгрід Геркама, Емілі Елдерфілд, Йоланти Вантули та Еллі Кемп. Дослідження було проведено за фінансової підтримки організації Оксфам.